

WOMEN
AGAINST
VIOLENCE
EUROPE

Smjernice za zaštitu i osnaživanje djece

Osnovna načela, ključna područja djelovanja i postupanja organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje

IMPRINT

Izdavač: WAVE – Women against Violence Europe, Bacherplatz 10/6, A-1050 Beč

WAVE Information Centre: Ponedjeljak–Četvrtak: 9:00 do 17:00, Petak: 9:00 do 15:00
Telefon: +43-1-548 27 20
E-mail: office@wave-network.org
Web stranica: www.wave-network.org
ZVR: 601608559

Autori: Valentina Andrašek, Branislava Arađan, Nina Devries, Lara Dimitrijević, Janine Harig, Kristina Kulić, Enikő Pap, Britta Schlichting, Irmes Schwager, Sibylle Stotz

Koordinator projekta: Branislava Arađan

Uz podršku WAVE članovima: Léa Dudouet, Elena Floriani, Laetitia Hohwieler, Antoniya Kischeva, Beverly Mtui

Grafički dizajn: Monika Medvey

Mjesto i godina izdanja: Beč, Austrija, 2022

Publikacija je nastala uz financijsku potporu Oak Foundation, u okviru projekta Zaštita i osnaživanje djece. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i ni na koji se način ne može smatrati da odražava stajališta Zaklade Oak.

Smjernice za zaštitu i osnaživanje djece

Osnovna načela, ključna područja djelovanja i postupanja organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje

I. Uvod	4
1. O mreži Women Against Violence Europe (WAVE)	4
2. O smjernicama za zaštitu i osnaživanje djece	4
3. O partnerima	4
3.1. Autonomna Ženska Kuća Zagreb – Žene Protiv Nasilja nad Ženama (AŽKZ) – Hrvatska	4
3.2. ZIF (Središnji Informativni Ured Autonomnih Ženskih Skloništa) – Njemačka	5
3.3. Udruga za Ženska Prava NANE – Mađarska	5
3.4. Zaklada za Ženska Prava (WRF) – Malta	6
II. Zakonodavni kontekst: ključne međunarodne norme za prava i zaštitu djece	7
III. Osnova i svrha smjernica za zaštitu djece	11
1. Terminologija	11
2. Učinak i utjecaj partnerskog / obiteljskog nasilja na djecu	12
3. Cilj i osnovne vrijednosti	13
3.1. Cilj smjernica	13
3.2. Osnovne vrijednosti	15
IV. Područja za zaštitu i čimbenici zaštite	17
1. Potencijalni rizici za zaštitu djece, dok se djeci i mladima pruža podrška od strane organizacija i institucija specijaliziranih za podršku ženama koje su preživjele nasilje	17
2. Ključni čimbenici za zaštitu	19
V. Postupci	20
1. Upravljanje rizicima i njihova prevencija	20
1.1. Sigurnost online	20
1.2. Sigurnost i privatnost/zaštita osobnih podataka	21
2. Razvoj djece i mladih i prevencija zlostavljanja	21
3. Sigurnost djece tijekom postupaka za ostvarivanje prava za roditeljsku skrb i ostvarivanje osobnih odnosa s djecom	21
4. Kodeks ponašanja	23
5. Prijavljivanje zlostavljanja	24
5.1. Odgovorno osoblje	24
5.2. Potencijalni počinitelji nasilja	25
5.3. Ključna načela izvještavanja	25
6. Ostale ključne mjere i postupci za zaštitu djece	25
Literatura	27

I. Uvod

1. O mreži Women Against Violence Europe (WAVE)

Mreža WAVE osnovana je 1994. godine kao mreža ženskih nevladinih organizacija i specijaliziranih usluga za podršku ženama (kao što su skloništa za žene, centri za žene, interventni centri, telefonske linije za pomoć i druge usluge) i danas ima 164 članice u 46 europskih zemalja. Glavni cilj WAVE-a je raditi na eliminaciji svih oblika diskriminacije i nasilja nad ženama i njihovom djecom, te je WAVE jedina europska mreža koja se fokusira isključivo na eliminaciju nasilja nad ženama i djecom.

Pored toga, WAVE nastoji promovirati ljudska prava žena i djevojčica kako bi živjele bez nasilja u javnoj i privatnoj sferi. Dakle, WAVE je predana podršci dječjim pravima i posvećena je njihovoj dobrobiti i sigurnosti te prepoznaje potrebu za rješavanjem institucionalnih kapaciteta različitih aktera u pogledu politika zaštite djece.

2. O smjernicama za zaštitu i osnaživanje djece

U suradnji sa stručnjacima iz četiri organizacije članice, WAVE je razvila sveobuhvatan okvir za zaštitu djece koji se može prilagoditi različitim pravnim kontekstima. Članice WAVE-a uključene u projekt su Autonomna ženska kuća Zagreb (AŽKZ) iz Hrvatske, Središnji Informativni Ured Autonomnih Ženskih Skloništa (ZIF) iz Njemačke, Udruga za Ženska Prava NANE (Žene za žene zajedno protiv nasilja) iz Mađarske, i Zaklada za Ženska Prava (WRF) s Malte.

Cilj ovog projekta je osigurati da djeca i mladi budu sigurni i zaštićeni, dok njihove majke dobivaju podršku od specijaliziranih službi za podršku ženama (SSPŽ). Štoviše, cilj je podići svijest širokog spektra dionika iz relevantnih sektora (zaštita djece i socijalne službe, pravosuđe i policija, između ostalog) o dužnosti zaštite djece te o načinima i sredstvima njezine učinkovite provedbe.

3. O partnerima

3.1. Autonomna Ženska Kuća Zagreb – Žene Protiv Nasilja nad Ženama (AŽKZ) – Hrvatska

Autonomna ženska kuća Zagreb – Žene Protiv Nasilja nad Ženama (AŽKZ) je feministička, nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 1990. godine kako bi odgovorila na potrebu za sigurnim skloništima za žene i njihovu djecu koje su preživjele nasilje od intimnog partnera.

1990. godine AŽKZ je otvorila prvo sklonište za žene koje su preživjele nasilje, i njihovu djecu, na području istočne Europe. Danas također upravlja savjetovaništem, telefonskom linijom za žene koje su preživjele nasilje i pruža pravne usluge. AŽKZ provodi brojne javne kampanje, zagovara zakonske promjene i bolju provedbu postojećih zakona za rješavanje problema nasilja nad ženama.

Sklonište je sigurno mjesto na tajnoj adresi za žene koje su preživjele muško nasilje i njihovu djecu. Sklonište pruža besplatan smještaj u trajanju do godinu i pol dana, psihološko savjetovanje i terapiju, podršku u radu na slučaju, uključujući povezivanje s različitim institucijama, podršku djeci, pravno savjetovanje i zastupanje (npr. na sudu).

Savjetovalište za žene je povjerljivo mjesto za žene koje su preživjele nasilje kojima je potrebna podrška, informacije, savjetovanje i usmjeravanje. Savjetovalište pruža besplatnu podršku putem telefonskog i osobnog savjetovanja, informacije o pravima žena i načinu ostvarivanja tih prava te informacije o zaštiti od nasilja. Daljnje usluge uključuju emocionalnu i psihološku podršku i sigurnosno planiranje, psihološko savjetovanje i podršku, pravno savjetovanje, pravni savjet i pisanje pravnih podnesaka (tj. tužbi i žalbi) po potrebi.

3.2. ZIF (Središnji Informativni Ured Autonomnih Ženskih Skloništa) – Njemačka

Središnji Informativni Ured Autonomnih Ženskih Skloništa (Zentrale Informationssstelle Autonomer Frauenhäuser - ZIF) je osnovan 1980. godine kao središnja informacijska točka za autonomna skloništa za žene. Od tada se zalaže za zaustavljanje nasilja nad ženama i poboljšanje položaja žena žrtva nasilja i njihove djece. Pored toga, ZIF:

- Nije vezan ni za jednu političku stranku ili vjersku denominaciju, svoj rad temelji na feminističkim i antirasističkim principima i isključivo radi za žene koje su preživjele nasilje i njihovu djecu.
- Koordinira i moderira političke i materijalne konceptualne odnose između autonomnih ženskih skloništa.
- Glas je autonomnih ženskih skloništa na saveznoj političkoj razini, objavljujući u njihovo ime mišljenja i priopćenja za tisak koja se tiču pitanja nasilja nad ženama, nasilja nad djevojčicama i dječacima i situacije u skloništim za žene.
- Financira se isključivo članarinama autonomnih ženskih skloništa i donacijama. Ova financijska neovisnost od javnog sektora osigurava političku neovisnost ZIF-a.
- Izabran je od udruga članica na razdoblje od 3 godine i povezan s jednim skloništem za žene. Dopusštena su dva reizbora. Cilj načela rotacije je spriječiti trajnu koncentraciju moći. Činjenica da osoblje ZIF-a radi ne samo u samom ZIF-u nego i u skloništu za žene osigurava da organizacija uvijek ostane utemeljena na realnosti iskustava preživjelih.

3.3. Udruga za Ženska Prava NANE – Mađarska

Udruga za Ženska Prava NANE (Žene za žene zajedno protiv nasilja) je osnovana 1994. godine i neprofitna je nevladina organizacija čiji je cilj zaustaviti nasilje nad ženama i djecom.

Organizacija djeluje na različitim razinama: razini pojedinca, zajednice, na nacionalnoj i donekle međunarodnoj razini. NANE vodi besplatnu telefonsku liniju za pomoć osobama koje su preživjele obiteljsko i seksualno nasilje diljem zemlje, a također vodi grupe za samopomoć i druge usluge za osobe koje su preživjele obiteljsko nasilje.

Organizacija nudi preventivne programe za mlade i treninge za različite stručnjake, a također objavljuje ili prevodi različite materijale na tu temu. Nadalje, NANE organizira kampanje podizanja svijesti i zaganjanja, analizira nacрте zakona i politika, kao i provedbu zakona i institucionalne prakse. NANE također prati usklađenost države s odgovarajućim međunarodnim normama i zalaže se za zakonske i političke

promjene, kao i praktične promjene relevantnih uprava i institucija.

Osim što je članica WAVE-a, NANE je organizacija članica Mađarskog Ženskog Lobija.

3.4. Zaklada za Ženska Prava (WRF) – Malta

Zaklada za ženska prava (Women's Rights Foundation - WRF) je dobrovoljna organizacija posvećena informiranju, obrazovanju i osnaživanju žena u vezi s njihovim zakonskim pravima. Cilj WRF-a je osigurati zaštitu prava žena u reformi politike i zakona, te podići svijest i ponuditi obuku za zaustavljanje nasilja nad ženama.

WRF također pruža besplatno pravno savjetovanje i početno pravno zastupanje ženama koje su preživjele obiteljsko nasilje, seksualni napad, trgovanje ljudima i koje su diskriminirane na temelju svog spola. Štoviše, WRF vodi besplatnu pravnu liniju za pomoć ženama koje su preživjele nasilje i za druga pravna pitanja vezana uz roditeljsku skrb. Osim izravnih usluga, WRF nastavlja biti aktivan u lobiranju za političke i zakonodavne promjene u vezi s nasiljem nad ženama i rodnom diskriminacijom, uključujući predvođenje brojnih značajnih slučajeva ljudskih prava.

II. Zakonodavni kontekst: ključne međunarodne norme za prava i zaštitu djece

Sljedeće međunarodne i europske pravno obvezujuće norme čine temelj ovih smjernica jer, ne samo da prepoznaju temeljna ljudska prava djece, već i priznaju da su posebni propisi potrebni za zaštitu djece od nasilja na temelju posebnih karakteristika djece.

■ **Konvencija UN-a o pravima djeteta:** Konvencija UN-a o pravima djeteta (UNCRC) je najcjelovitiji međunarodni pravni instrument u području dječjih prava, koji uspostavlja prava za svu djecu, bez diskriminacije na temelju spola ili bilo koje druge osnove, kako je navedeno u članku 2¹. Članak 3. Konvencije utvrđuje najbolji interes djeteta kao vodeće načelo navodeći da „U svim postupcima koji se tiču djece, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, upravna ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta će biti primarno razmatranje.”² Ovo načelo također je relevantno u specifičnim situacijama kao što je ona koja uključuje zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja, što može rezultirati odvajanjem djeteta od njegovih/njezinih roditelja protiv njegove/njezine volje. Prema članku 9. takvo je utvrđivanje moguće samo kada nadležna tijela procijene da je odvajanje u najboljem interesu djeteta. Slično tome, u slučaju razdvajanja, dijete ima pravo održavati osobnu vezu s oba roditelja, sve dok to nije u suprotnosti s najboljim interesom djeteta³. Uz gore navedenu opću obvezu i posebnu odredbu, članak 18. pripisuje „glavnu odgovornost za odgoj i razvoj djeteta obama roditeljima” i stavlja najbolji interes djeteta kao vodeći princip njihovih odluka.⁴

Osnove za zaštitu djece od svih oblika nasilja navedene su u članku 19., u kojem se navodi da će „Države stranke poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne, socijalne i obrazovne mjere kako bi zaštitile dijete od svih oblika fizičkog ili psihičkog nasilja, ozljeda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili iskorištavanja, uključujući seksualno zlostavljanje, dok su pod skrbi roditelja, zakonskog(ih) skrbnika ili bilo koje druge osobe koja brine o djetetu.” Članak 12. proglašava pravo djeteta, koje je sposobno oblikovati vlastito stajalište, da bude saslušano u različitim postupcima izjavljujući da će „djetetu posebno biti pružena mogućnost da bude saslušano u svim sudskim i upravnim postupcima koji se odnose na dijete, bilo izravno, bilo preko zastupnika ili odgovarajućeg tijela, na način koji je u skladu s postupovnim pravilima nacionalnog prava.”⁵ Konvencija sadrži odredbu o promicanju oporavka, fizičkog i psihičkog, te socijalne reintegracije za djecu koja su patila od bilo kojeg oblika zanemarivanja, iskorištavanja ili zlostavljanja⁶;

■ **Konvencija UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)** ne sadrži odredbe koje se posebno bave zaštitom djece od nasilja. Međutim, članak 16. proglašava obvezu države da ukloni diskriminaciju žena u svim pitanjima koja se tiču obiteljskih i dječjih odnosa. Nadalje, navodi se da će „u svim slučajevima interesi djece biti najvažniji.”⁷

Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, posebno u Općoj preporuci br. 35 o rodno uvjetovanom nasilju nad ženama kojom se ažurira opća preporuka br. 19. primjećuje da odluke u vezi prava i zahtjeva počinitelja u pravnim postupcima trebaju se donositi uzimajući u obzir ljudska prava žena i djece na život i integritet i na temelju načela najboljeg interesa djeteta. Preciznije: „Prava ili zahtjevi počinitelja ili navodnih počinitelja tijekom i nakon sudskog postupka, uključujući pravo na poštovanje vlasništva,

1 Konvencija UN-a o pravima djeteta, 1989., članak 2.

2 Članak 3., paragraf 1.

3 Članak 9., paragraph 1.

4 Članak 18., paragraph 1.

5 Članak 12.

6 Članak 39.

7 Konvencija UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, 1979., članak 16., paragraf 1. (d)

privatnosti, roditeljske skrbi, dostupnosti, kontakta i viđanja s djetetom, trebaju se odrediti uzimajući u obzir ljudska prava žena i djece na život, njihov tjelesni, spolni i psihički integritet i vodeći se načelom najboljeg interesa djeteta.”⁸

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istambulska konvencija) kao prvi specifični europski pravno obvezujući instrument za borbu protiv nasilja nad ženama i djevočicama, prepoznaje kao žrtve i djecu koja su izravne žrtve obiteljskog nasilja i djecu koja svjedoči nasilju nad svojim majkama. Konvencija utvrđuje obvezu vlasti da pri provođenju mjera zaštite vode računa o posebnim potrebama i ranjivosti djece.⁹

U sklopu prevencije, Konvencija zahtjeva provođenje kampanja i programa podizanja svijesti javnosti o različitim oblicima nasilja. Posebno se obraća pozornost na to kako nasilje u obitelji utječe na djecu i koje su štetne posljedice.¹⁰

Konvencija predviđa da se svim ženama žrtvama nasilja i njihovoj djeci trebaju pružiti specijalizirane usluge podrške ženama¹¹, kao i lak pristup sigurnom smještaju u skloništima.¹²

Posebna podrška osigurat će se žrtvama s djecom koja su svjedočila nasilju u obitelji, na temelju prava i potreba djece, kako je navedeno u članku 26.: *„Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se, u pružanju zaštite i podrške žrtvama, uzimaju u obzir prava i potrebe djece svjedoka svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom.“*¹³ TMjere za svladavanje štetnih posljedica koje djeca mogu imati nakon što su svjedočila obiteljskom nasilju uključuju psihosocijalnu intervenciju i savjetovanje primjereno dobi djeteta, uz poštivanje najboljeg interesa djeteta.¹⁴

Članak 31. ima za cilj osigurati da pravosudna tijela uzmu u obzir sve slučajeve nasilja obuhvaćene Konvencijom, kada odlučuju o roditeljskoj skrbi, opsegu prava na posjete ili kontaktu s roditeljem nasilnikom.¹⁵ Prava i sigurnost žrtava i djece svjedoka ne smiju biti ugroženi vršenjem roditeljskih prava počinitelja.¹⁶

Nadalje, u različitim fazama istrage i postupaka, djeci žrtvama nasilja u obitelji i djeci svjedocima priznat će se posebne mjere zaštite. Preciznije: *„Djetetu žrtvi i djetetu svjedoku nasilja nad ženama i nasilja u obitelji će se, prema potrebi, osigurati posebne mjere zaštite vodeći račun o najboljem interesu djeteta.“*¹⁷

Oduzimanje roditeljskog prava počinitelju može se provesti kao posebna mjera, ako se procijeni da je to u najboljem interesu djeteta.¹⁸ Dodatno, u članku 46. navodi se da se počinjenje kaznenog djela nad ili u prisutnosti djeteta treba uzeti u obzir kao otegotna okolnost pri određivanju presude za počinitelja.¹⁹

Konvencija zahtijeva da u različitim fazama istrage i sudskih postupaka sva relevantna tijela osiguraju sigurnost žrtava, provodeći procjene rizika i upravljajući sigurnosnim rizicima povezanim s vjerojatnošću ponavljanja nasilja. Preciznije: *„Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da sva relevantna tijela provode procjenu rizika smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika ponavljanja nasilja kako bi se upravljalo rizikom i, ako je potrebno, pružalo koordiniranu sigurnost i podršku.“*²⁰

8 Opća preporuka br. 35, 2017., paragraf 31. a (ii)

9 Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, 2011., članak 18., paragraf 3.

10 Članak 13., paragraf 1.

11 Članak 22., paragraf 2.

12 Članak 23.

13 Članak 26., paragraf 1.

14 Članak 26., paragraf 2.

15 Članak 31., paragraf 1.

16 Članak 31., paragraf 2.

17 Članak 56.

18 Članak 45.

19 Članak 46.

20 Članak 56., paragraf 1.

Osim toga, ovaj članak utvrđuje obvezu nadležnih tijela da vode račun o pristupačnosti ili posjedovanju vatrenog oružja od strane počinitelja.²¹

Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja (Konvencija iz Lanzarotea), kao najopsežniji pravni instrument u ovom području, zahtijeva od država da se kriminaliziraju svi oblici seksualnog prijestupa protiv djece. Nadalje, prema članku 5. navodi se da bi države trebale provoditi mjere za podizanje svijesti svih osoba koje rade s djecom u bilo kojem svojstvu, o dječjim pravima i zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja.²² U svakoj situaciji kada postoje opravdani razlozi za sumnju da je dijete žrtva seksualnog iskorištavanja ili seksualnog zlostavljanja, stručnjaci koji su u kontaktu s djetetom/djecom prijaviti će sumnju nadležnoj službi.²³ Konvencija također naglašava posebne zahtjeve o načinu obavljanja razgovora s djetetom tijekom sudskog postupka. Kako bi se izbjegla daljnja traumatizacija djeteta, navodi se da će „*Svaka stranka poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurala da se svi razgovori sa žrtvom ili, gdje je to prikladno, oni s djetetom svjedokom, mogu snimati video vrpcom i da ti razgovori mogu biti prihvaćeni kao dokazi tijekom sudskog postupka, u skladu s pravilima predviđenim njegovim unutarnjim zakonima*“.²⁴

Povelja Europske unije o temeljnim pravima uređuje pravo djece na zaštitu njihove dobrobiti i skrbi. Djecu treba saslušati i njihova gledišta, *„o pitanjima koja ih se tiču, treba uzeti u obzir u skladu s njihovom dobi i zrelošću.“*²⁵ Povelja također promiče korištenje načela najboljeg interesa djeteta kao temeljnog načela u svim aktivnostima u području dječjih prava.²⁶

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Europska konvencija o ljudskim pravima) ne propisuje posebno nasilju nad ženama, nasilju nad djecom i nasilju u obitelji. Međutim, sudska praksa Europskog suda za ljudska prava pokazala je da obveza države da zaštiti žene i djecu od obiteljskog nasilja spada pod djelokrug Članka 2. (pravo na život), Članka 3. (zabrana mučenja), Članka 8. (pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života) i Članka 14. (zabrana diskriminacije) konvencije.²⁷

Direktiva Europske unije o pravima žrtava (Direktiva 2012/29/EU) postavlja osnovne standarde za prava i zaštitu svih žrtava kaznenih djela, s osvrtnom na posebne potrebe žrtava rodno uvjetovanog nasilja i djece žrtava.²⁸ Članak 10. osigurava pravo djece da budu saslušana u kaznenom postupku.²⁹ Osim toga, vlasti će poduzeti mjere za zaštitu privatnosti djeteta/djece i spriječiti javno izlaganje identiteta djeteta žrtve.³⁰ Direktiva utvrđuje da se pretpostavlja da djeca žrtve imaju *„posebne potrebe za zaštitom zbog svoje ranjivosti na sekundarnu i ponovnu viktimizaciju, na zastrašivanje i osvetu“*.³¹ Kako bi se smanjio rizik od sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja i osvete, države bi trebale provoditi akcije podizanja svijesti, temeljene na suradnji s relevantnim organizacijama civilnog društva.³²

21 Članak 56., paragraph 2.

22 Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, članak 5., paragraf 1.-2.

23 Članak 12., paragraph 1.

24 Članak 35., paragraph 2.

25 Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2012., članak 24., paragraf 1.

26 Članak 24., paragraf 2.

27 Npr. slučaj Talpis V. Italija (zahtjev br. 41237/14)

28 Direktiva 2012/29/EU, paragraph 7., 14., 17., 19., 38., 42., 54., 57., 60., 66., 69.

29 Članak 10.

30 Članak 21., paragraf 1.

31 Članak 22., paragraf 4.

32 Članak 26., paragraf 2.

- **EU Direktiva o borbi protiv seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije** (Direktiva 2011/92/EU) ima za cilj učinkovitu borbu i zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja, predlažući mjere prevencije i minimalna pravila koja se tiču definicije kaznenih djela i sankcije za počinitelje, te zaštitu djece žrtava.³³
-

Osim toga, postoji nekoliko drugih europskih dokumenata koji su relevantni za pravni razvoj prava djeteta:

- Prijedlog **Direktive Europskog Parlamenta i Vijeća o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji** Europska komisija predstavila je u ožujku 2022. Direktiva ima za cilj učinkovitu borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji, predlažući mjere za potporu te zaštititi žrtve, jamčeći žrtvama pristup pravdi, te kriminalizirajući i sankcionirajući sve oblike nasilja nad ženama.³⁴
 - **Strategija Europskog Vijeća o pravima djeteta 2022.–2027.:** Strategiju je usvojio Odbor ministara u veljači 2022. Ovaj je okvir relevantan u smislu pravosuđa prilagođenog djeci i rješavanja hitnosti prilagodbe pravnih postupaka specifičnim potrebama djece, kako bi se izbjegla njihova ponovna traumatizacija i ponovna viktimizacija.³⁵
 - **Strategija Europske Unije o pravima djeteta 2021.–2024.** ima za cilj rješavanje novih izazova i pružanje mjera za bolje promicanje i zaštitu dječjih prava. Među ostalim, preporučuje niz mjera s fokusom na zakonodavstvo za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji te učinkovite sustave zaštite djece.³⁶ Štoviše, promiče pravosuđe prilagođeno djeci i sigurno sudjelovanje djeteta/djece u pravnim postupcima.³⁷
 - **Strategija Europske komisije o pravima žrtava 2020.–2025.** prva je strategija o pravima žrtava koju je Europska komisija usvojila 2020., s glavnim ciljem zaštite prava svih žrtava svih zločina, diljem Europske unije, istovremeno se baveći specifičnim potrebama žrtava rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji. Kako bi se osigurala učinkovita komunikacija s djecom žrtvama nasilja i sigurno okruženje za prijavu zločina, postojat će posebni mehanizmi prijave.³⁸
-

33 Direktiva 2011/92/EU), članak 1.

34 Prijedlog Direktive Europskog Parlamenta i Vijeća o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2022., paragraf 1.

35 Strategija Europskog Vijeća o pravima djeteta (2022.-2027.), paragraf 40.

36 Komunikacija komisije COM/2021/142, paragraf 3.

37 Paragraf 4.

38 Komunikacija komisije COM/2020/258, paragraph 1.

III. Osnova i svrha smjernica za zaštitu djece

1. Terminologija

Dijete

Za potrebe ovog dokumenta, dijete je bilo tko mlađi od 18 godina.

Mladi

Za potrebe ovog dokumenta, mladi su pojedinci unutar dobne skupine od 18 do 25 godina.

Zlostavljanje djece

Zlostavljanje djeteta je svaki čin i/ili propust od strane roditelja, njegovatelja ili skrbnika koji rezultira tjelesnom, psihičkom i/ili seksualnom ozljedom ili zanemarivanjem djeteta. Zlostavljanje djece može se dogoditi u domu djeteta, ali se također može dogoditi u školama, organizacijama, zajednicama s kojima dijete komunicira, uključujući i putem interneta. Zlostavljanje djece može imati fizički, seksualni i psihički oblik, kao i oblik zanemarivanja.³⁹

Očuvanje dječjih prava

Očuvanje dječjih prava je odgovornost i praksa organizacija koje pružaju pomoć, izravno ili neizravno, djeci i mladima, kako bi se osiguralo da osoblje, suradnici ili volonteri organizacije ne povrijede niti na bilo koji način zlostavljaju niti jedno dijete ili mladu osobu. Nadalje, obveza je takvih organizacija osigurati da se svako zlostavljanje ili ozljeda djece i mladih u zajednici prijavi nadležnim tijelima.⁴⁰

Zaštita djeteta

Zaštita djeteta, kao dio procesa zaštite, uključuje radnje zaštite djeteta koje se poduzimaju kada određeno dijete pati ili je u opasnosti da pretrpi značajnu štetu.⁴¹

Najbolji interes djeteta

Najbolji interes djeteta opće je vodeće načelo koje će provoditi sve relevantne javne i privatne institucije, vlasti i drugi akteri uključeni u sve radnje koje se odnose na djecu.⁴²

39 Međunarodni standardi za zaštitu djece, str. 6

40 Str. 5

41 NSPCC, „Safeguarding children and child protection“

42 UN Konvencija o pravima djeteta, 1989., članak 3.

2. Učinak i utjecaj partnerskog / obiteljskog nasilja na djecu⁴³

Međunarodna istraživanja procjenjuju da je udio djece koja žive u domovima u kojima se događa nasilje između 10% i 30% sve djece.⁴⁴ Jedna od četiri žene doživi nasilje od strane partnera, a polovina ima djecu koja žive s njima u to vrijeme. Jedna od tri žene izjavila je da je obiteljsko nasilje počelo ili eskaliralo tijekom njihove trudnoće.⁴⁵

Djeca mogu biti pogođena nasiljem u svom domu na više načina, što ima različite posljedice na njihovo zdravlje, dobrobit i razvoj. Djeca mogu vidjeti ili čuti nasilne napade na svoje majke, uključujući fizičko, verbalno i seksualno zlostavljanje. Mogu biti povrijeđeni prisustvovanjem nasilnim epizodama ili dok interveniraju kako bi zaštitili svoju majku. Djeca također mogu biti izložena pritisku od strane počinitelja da se pridruže fizičkim i verbalnim napadima na njihovu majku.

Osim što svjedoče nasilju i žive s posljedicama nasilja nad majkom, djeca koja žive okružena obiteljskim nasiljem također su u većoj opasnosti da i sama dožive fizičko i seksualno nasilje.⁴⁶ To uključuje slučajeve kada su djeca napadnuta ili im se prijete nasiljem pred majkom kako bi se osiguralo da majka udovolji zahtjevima počinitelja. Djeca također mogu biti u opasnosti od nasilja ili nastavka nasilja ako zlostavljana majka napusti vezu. U tom slučaju, osim izravnog ciljanja djece nasiljem, zlostavljači se mogu osvetiti svom partneru fizičkim, seksualnim ili emocionalnim zlostavljanjem djece.

Način na koji se njihova majka nosi s nasiljem i prijetnjama nasiljem također može na različite načine utjecati na djecu. Na primjer, majka se možda neće moći adekvatno brinuti za dijete (djecu) jer je ozlijeđena, bolesna, depresivna ili pod stresom kao rezultat nasilja.

Ona može također biti zaokupljena pokušajima izbjegavanja, minimiziranja ili upravljanja nasilnim napadima, što ograničava vrijeme ili energiju za njezinu djecu. Uz to, majka također može ograničiti ono što djeca mogu činiti ili ih može prisiliti da čine nešto kako bi izbjegla ili umanjila nasilne napade.

Djeca često nauče, živeći s obiteljskim nasiljem, da ono što se događa u kući ne dijele s drugima. Često zaključuju da njihova majka nije osoba s autoritetom koja ih može zaštititi i pomoći, a ponekad pokušavaju preuzeti odgovornost za majku. Neka se djeca mogu osjećati krivima za ono što je njihova majka doživjela i/ili je mogu prezirati jer je ostala s nasilnikom. Ponekad će zlostavljači namjerno pokušati uništiti vezu između majke i djeteta kako bi potkopali ulogu svojih partnera kao roditelja.⁴⁷ Djecom se može manipulirati i govoriti im laži o majci, primjerice, nakon rastave zbog obiteljskog nasilja, zlostavljač djeci može reći da je njihova majka kriva za raspad obitelji.⁴⁸

U slučajevima obiteljskog nasilja, nakon razdvajanja, roditeljska skrb i dogovori o kontaktu/posjećivanju ponekad su jedini teren nad kojim zlostavljači mogu zadržati kontrolu i mogu nastaviti s nasiljem prema partneru i/ili djeci. Istraživanje je pokazalo da se djecu vrlo često ne pita o njihovim iskustvima i osjećajima kada se donose odluke o kontaktima. Žene koje se zalažu za svoju djecu često se optužuju da manipuliraju svojom djecom kako bi se osvetile svojim partnerima. Ponašanje zlostavljača se ne osporava niti se vjeruje da njihovo nasilje utječe na njihovu roditeljsku sposobnost.⁴⁹ U isto vrijeme žene

43 Ovaj odjeljak je sažetak i uređena verzija WAVE-ovog „Thematic paper on the right of children to live a life free from violence“, Vienna, December 31, 2015. <https://wave-network.org/wp-content/uploads/CP-Policy-WAVE-final.pdf>

44 Seith, 2007

45 Müller et al., 2005

46 Kavemann, 2007; Bell, 2016a

47 Radford & Hester, 2006.

48 Mullender et al., 2002

49 Eriksson et al., 2013

su često izložene proturječnim i kontradiktornim očekivanjima od vlasti.⁵⁰ S jedne strane, suočavaju se s pritiskom da napuste nasilne partnere i da zaštite djecu od nasilja. S druge strane, majke su odgovorne za održavanje veze između oca i djeteta i uspostavljanje kontakta. Majke su prisiljene osigurati takav kontakt čak i ako djeca to ne žele, ili odbijaju. Ako majke ne omoguće kontakt sa zlostavljačem kao način zaštite svoje djece, riskiraju vlastita prava na skrb ili se suočavaju s drugim posljedicama, uključujući i optuživanje da su svoju djecu otuđile od drugog roditelja. U isto vrijeme, djeca koja dožive nasilje tijekom posjeta očevima mogu izgubiti vjeru u oba roditelja; onaj koji zlostavlja i onaj koji ih prisiljava da provode vrijeme sa zlostavljačem.⁵¹

Temeljito poznavanje obiteljske dinamike, međuodnosa između nasilja od strane intimnog partnera i nasilja nad djecom, različitih učinaka i utjecaja nasilja u obitelji na djecu i na odnose između roditelja i djece ključno je za učinkovitu zaštitu i podršku žrtvama. Specijalizirane službe za žene i druge službe, ustanove i vlasti, moraju se svim tim čimbenicima obratiti na cjelovit, sveobuhvatan način kako bi se zajamčila zaštita djece.

3. Cilj i osnovne vrijednosti

3.1. Cilj smjernica

Cilj smjernica je povećati kapacitete skloništa i centara za žene, kao i drugih organizacija i institucija koje rade sa ženama koje su preživjele nasilje i njihovom djecom, kako bi se identificirale specifične potrebe i pružila učinkovita podrška djeci žrtvama i/ili svjedocima nasilja; podići svijest o specifičnim potrebama djece, njihovoj ranjivosti i načinima zaštite tijekom cijelog procesa. Stoga se ovaj dokument primjenjuje, ali nije ograničen na:

- Članice osoblja, volonterke organizacija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje i one koje imaju ugovorni odnos s tim organizacijama, poput pružanja usluga ili uključenosti u programe (ako je relevantno).
- One koje pružaju smještaj i/ili savjetovanje žrtvama nasilja nad ženama/nasilja u obitelji (u skloništim, savjetovalištim, linijama za pomoć, između ostalog), uključujući osiguravanje sigurnog povratka djece u zajednicu nakon što njihove majke prestanu koristiti te usluge.
- Svi vanjski akteri koji imaju ulogu u zaštiti djece, u prevenciji i odgovoru na nasilje nad djecom, kao što su škole, vrtići, uredi za mlade, liječnici, policija, sudovi, pružatelji usluga, udruge (npr. sportske), agencije koje pružaju usluge osobama s invaliditetom, organizacijama za potporu migrantima, vjerskim organizacijama ili bilo kojim drugim domovima za djecu pod skrbništvom.
- Organizacije drugog reda koje se bore protiv nasilja nad ženama i djevojčicama kao što je WAVE ili nacionalne mreže SSPŽ-a.
- Zlostavljane žene koje su majke kao način informiranja o zaštiti koju će njihova djeca dobiti.

Ovaj dokument ima za cilj zaštititi i osnažiti djecu i mlade koji su preživjeli i/ili svjedočili nasilju u obitelji koji žive sa svojim majkama u skloništim za žene i/ili primaju usluge od centara za specijaliziranu podršku ženama ili linija za pomoć. Mladi ljudi obično se nalaze između pružanja usluga za djecu i odrasle i stoga ne mogu pristupiti prilagođenoj podršci dok njihove majke koriste usluge specijalizirane podrške za žene. Ova bi dobna skupina uglavnom bila u kontaktu s ne rezidencijalnim organizacijama koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje kao što su centri za žene, a ne skloništa.

50 Hester, 2011

51 Radford & Hester, 2006

Uvjeti usluga koji se odnose na dobnu granicu za prihvaćanje dječaka/muškaraca u skloništim, u zemljama partnera:

AŽKZ

Dobna skupina djece i/ili mladih s kojima rade u skloništu je 0-18 godina za djevojčice, 0–14 godina za dječake i u Savjetovalištu 0-18 godina za djevojčice i dječake. Međutim, često se pomaže svoj djeci žena koje su preživjele nasilje, čak i starijoj od 18 godina, pogotovo ako su još studenti i žive s majkom (u prosjeku do 25 godina).

NANE

Ključna i stalna usluga koju NANE pruža je pomoćna linija. Za ovu uslugu nije određena dobna granica. Kod ostalih usluga dobna granica se određuje od slučaja do slučaja, ovisno o specifičnom cilju i sadržaju dotične usluge ili programa.

WRF

Dobna skupina djece i/ili mladih s kojom rade je 0-18 godina i za djevojčice i za dječake. Što se tiče dječaka, to ovisi o prihvatnim odredbama specifičnog skloništa u Malti. U skloništim drugog stupnja⁵², ovisni muškarci stariji od 18 godina dopušteni su u određenim okolnostima.

ZIF

Dobni raspon za djevojke koje su dopuštene u skloništim za žene je od 0 do 18 godina. Za dječake varira ovisno o uvjetima u skloništim za žene (a u svakom skloništu je navedena dob do koje primaju dječake). Sljedeća stranica nudi pregled: www.frauenhaus-suche.de/en/. Dob dječaka može se navesti u kriterijima odabira.

52 Skloništa drugog stupnja nude podršku, emocionalno i praktično osnaživanje onima koji su preživjeli obiteljsko nasilje kako bi ponovno izgradili svoje živote. Saznajte više ovdje: Fondazzjoni Sebħ (sebh.mt)

3.2. Osnovne vrijednosti

Osnovne vrijednosti i obveze koje podupiru ovaj dokument usmjerene su na dijete i feminističke su, temeljene na sljedećem:

- Sve mjere, intervencije, usluge i aktivnosti provode se na način kojim se osiguravaju prava, sigurnost, zdravlje i dobrobit djeteta.
- Rad s djecom odvija se na način koji je u skladu s njihovim razvojnim sposobnostima, ali ujedno unapređuje njihove vještine i potencijale.
- Svako dijete se tretira s poštovanjem. Djeca će se čuti, saslušati i vjerovati će im se. Želje djece će se poštovati (gdje god je to moguće u kontekstu zaštite).
- Djelovanje i moć djece bit će prepoznati. Djeca se informiraju o svojim pravima (o tome što je prihvatljivo, a što neprihvatljivo), te o mogućnostima i dostupnoj pomoći u slučaju da se suoče s problemom ili su im prava prekršena.
- Sva djeca imaju jednaka prava. Zaštita i pomoć djeci pružaju se bez ikakve diskriminacije. Kada dijete pati od višestrukih, isprepletenih oblika diskriminacije ili nepovoljnog položaja, to zahtijeva posebnu pažnju i mjere.
- Djeci se pruža posebna skrb i usluge prilagođene njihovoj dobi, njihovim potrebama i okolnostima.
- Nulta tolerancija prema svim oblicima nasilja nad djecom, kao i nasilja nad ženama. Pristranost i ozbiljno shvaćanje svih navoda o zlostavljanju djece.
- Odgovornost za nasilje je isključivo na počinitelju koji će odgovarati za svaki čin nasilja. Žrtvama nasilja pruža se podrška na temelju njihovih prava i potreba. Sredstva intervencije i ponuđene usluge slijedit će ovaj pristup.
- Prevencija povećanjem razumijevanja sigurnosti kod djece te istraživanjem i promicanjem ponašanja koja će doprinijeti sigurnom okruženju.
- Dužnost prijavljivanja bilo kakve sumnje ili stvarnog zlostavljanja djeteta koje se događa unutar organizacije.
- Odgovornost koja osigurava da su sve zaposlenice, članice i suradnice svjesne svoje dužnosti prijavljivanja sumnje na zlostavljanje djece. Organizacije i institucije koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje će osigurati da svo osoblje bude svjesno ove odgovornosti.
- Načelo ne nanošenja štete (do no harm principle): svaka sumnja bit će prijavljena relevantnim unutarnjim ili vanjskim odgovornim osobama/subjektima, pri čemu se osigurava da djeca i njihove obitelji nisu izloženi dodatnom riziku od nanošenja štete prijavljivanjem zlostavljanja.
- Prepoznavanje veze između nasilja od strane intimnog partnera i nasilja nad djecom, te uzimanje u obzir utjecaje nasilja od strane intimnog partnera na djecu. Tretiranje djece koja su svjedoci obiteljskog nasilja kao žrtava.
- Podizanje svijesti među svim unutarnjim i vanjskim dionicima o nasilju sa strane intimnog partnera, nasilju u obitelji i njegovom učinku na djecu, te o važnosti i učinkovitim načinima za zaštitu djece i očuvanje njihovih prava
- Davanje izbora svakoj ženi da izrazi svoje potrebe i istraži svoje mogućnosti. Prepoznavanje i poštivanje njezinih osjećaja i iskustava te podrška da donese sigurne odluke za sebe i svoju djecu.
- Redovita procjena sigurnosti i dobrobiti djece, zajedno sa sigurnošću njihovih majki.

- Jačanje odnosa i povezanosti djece s njihovim roditeljem koji ne zlostavlja/štiti i drugim članovima obitelji.
- Prioritet se daje osiguravanju sigurnosti djeteta i majke tijekom postupka za roditeljsku skrb i tijekom dogovora i provođenja susreta/kontaktata djece sa zlostavljačem.
- Partnerstvo sa skrbnicima i/ili drugim relevantnim stručnjacima kako bi se osigurala sigurnost, zaštita i dobrobit djece.

IV. Područja za zaštitu i čimbenici zaštite

Smjernice za zaštitu djece i očuvanje dječjih prava trebale bi biti vodeća načela za rad službi i institucija koje pružaju podršku žrtvama nasilja nad ženama u cjelini, kao i za vođenje pojedinačnih slučajeva. Cilj je povećati svijest i kapacitet za učinkovitu podršku djeci koja su preživjela nasilje. Sljedeća područja zaštite bit će obuhvaćena smjernicama:

- Fizička dobrobit unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje i izvan njih (u kontaktu s drugim agencijama, vlastima ili pružateljima usluga, s roditeljem koji zlostavlja ili tijekom vanjskih programa);
- Psihološka i emocionalna dobrobit unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje i izvan njih (u kontaktu s drugim agencijama, roditeljima koji zlostavljaju i u školama);
- Online sigurnost;
- Siguran odnos s nenasilnim roditeljem, koji omogućuje psihičku i duševnu stabilnost i otpornost.

1. Potencijalni rizici za zaštitu djece, dok se djeci i mladima pruža podrška od strane organizacija i institucija specijaliziranih za podršku ženama koje su preživjele nasilje

Djeca i adolescenti koji žive u kućanstvu u kojem se događa obiteljsko nasilje "pod povećanim su rizikom od doživljavanja emocionalnog, fizičkog i seksualnog zlostavljanja, od razvoja emocionalnih problema i problema u ponašanju te su skloniji doživjeti druge nedaće u životu".⁵³ Važno je da ne samo fizičko nasilje, već i prijetnje, kontrola i atmosfera straha doprinose opasnosti u kojoj se djeca nalaze. Stoga nije dovoljno i učinkovito fokusirati se samo na incidente fizičkog nasilja. Svjedočenje nasilju u obitelji utječe na tjelesno i mentalno zdravlje djece, kao i na njihov socijalni, emocionalni i duhovni razvoj. Brojna istraživanja pokazuju da je svjedočenje nasilju jasan oblik ugrožavanja djeteta i može biti jednako štetno kao i kada su djeca sama žrtve nasilja. Gotovo sva djeca i adolescenti s kojima se u različitim istraživanjima razgovaralo o svjedočenju obiteljskog nasilja ta iskustva opisuju kao uznemirujuća i zastrašujuća.⁵⁴

U skloništu AŽKZ-a svako se dijete pomno prati kako bi se utvrdile posljedice nasilja koje je preživjelo ili kojemu je svjedočilo. U prosjeku 60-70% djece u skloništu doživi sljedeće simptome kao posljedicu nasilja koje su preživjeli i/ili kojem su svjedočili:

- Depresija
- PTSP
- Enureza (mokrenje u krevet)
- Tikovi
- Problemi s učenjem u školi
- Nesanica

53 Holt S, Buckley H, Whelan S., 2008

54 Arai et al., 2019

Djeca podržana od strane organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje mogu doživjeti razne **psihološke posljedice**, uključujući::

- Njihovo povjerenje kao i potreba za sigurnošću i zaštitom su iz temelja narušeni;
- Preuzimanje odgovornosti neprimjereni njihovoj dobi i preuzimanje roditeljske uloge;⁵⁵
- Sposobnost koncentracije i akademski uspjeh često su narušeni;
- Poremećaji spavanja, noćne more i problemi u ponašanju mogu se pojačati;
- Agresivno ponašanje ili povlačenje roditelja tijekom djetinjstva može spriječiti djecu u izgradnji pozitivnih odnosa u odrasloj dobi;
- Negativne promjene u ponašanju.

U pet longitudinalnih studija koje su trenutno dostupne, kada je nasilje na partnerskoj razini bilo poznato, stopa zlostavljanja djece za koju se saznalo porasla je otprilike četiri puta u sljedećim godinama. To pokazuje da je obiteljsko nasilje jasan znak upozorenja za kasnije ili već nastalo fizičko nasilje nad djecom.⁵⁶

Potencijalni rizici za zaštitu dječjih prava mogu se podijeliti na vanjske rizike i rizike unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje:

Vanjski:

- Izloženost fizičkom ili psihičkom nasilju od strane roditelja zlostavljača;
- Prijetnja otmicom od strane roditelja zlostavljača;
- Rizik od infanticida i femicida;
- Emocionalni rizici povezani s prolaskom kroz sudske procese i interakcijom s drugim institucijama (tj. svjedočenje ili viđanje i komunikacija s ocem zlostavljačem);
- Izložen pritiscima/prisilama od strane nadležnih institucija ili agencija;
- Dijete zabrinuto za sigurnost majke;
- Dijete zabrinuto za vlastitu sigurnost.

Unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje:

- Izloženost neprikladnom online sadržaju i/ili sadržaju drugih (tj. starije djece);
- Izloženost sukobu s drugom djecom ili majkama;
- Nasilje među stanovnicima skloništa za žene;
- Izloženost potencijalnim fizičkim ozljedama (npr. nezgode);
- Sigurnost ulaska i izlaska iz skloništa (npr. u školu ili na igralište).

55 Preuzimanje roditeljske uloge se dogodi kada su uloge između roditelja ili skrbnika i djeteta zamijenjene i dijete preuzima odgovornost brige o roditelju. Preuzimanje roditeljske uloge se definira kao: „poremećaj u generacijskim granicama, takav da dokazi ukazuju na funkcionalnu i/ili emocionalnu promjenu uloge u kojoj dijete žrtvuje vlastite potrebe za pažnjom, udobnošću i vodstvom kako bi se prilagodilo i brinulo za logističke i emocionalne potrebe roditelja i/ili brata ili sestre.” (Hooper, 2007b, str. 323)

56 Chan et al. "Prevalence and correlates of the co-occurrence of family violence"

2. Ključni čimbenici za zaštitu

Djecu treba poticati i osnažiti da govore protiv nepravde. Međutim, u nasilnim situacijama potrebna im je barem jedna neovisna osoba od povjerenja izvan obitelji koja će bespogovorno slušati i vjerovati djetetu.

Djecu je potrebno informirati o tome što odrasli smiju, a što ne smiju raditi. Kao žrtve često ne mogu same izaći iz ciklusa nasilja. Stoga imaju pravo biti okruženi ili u kontaktu s odraslim osobama koje ih osnažuju da upoznaju alternative nasilnim vezama.

Djeca se boje gubitka bliskosti, intimnosti i sigurnosti s roditeljima i drugim skrbnicima. U nasilnim situacijama, djeci treba pružiti priliku da dobiju podršku da odu negdje gdje će biti na sigurnom i bez straha.

Kako bi se to postiglo, djeca imaju pravo na: informirane skrbnike, informirano okruženje, informirane organizacije podrške i stručnjakinje. Osim toga, djeca imaju pravo na informacije primjerene dobi, mehanizme pritužbi i osnaživanje.

Dobra mjera zaštite u kontekstu obiteljskog nasilja i unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje mora uzeti u obzir posljedice obiteljskog nasilja na mentalno zdravlje djece. Važni aspekti koje treba razmotriti su:

- Rana intervencija i dugoročna podrška kako bi se izbjeglo ponovno obiteljsko nasilje;
- kvalificirani sustav podrške za majku pogođenu nasiljem;
- Podrška niskog praga primjerena djetetu za suočavanje sa stresnim osjećajima i razumijevanje nasilja.

Zaštitni faktor koji može ublažiti utjecaj nasilja na djecu je "snažan odnos s privrženošću brižnoj odrasloj osobi, obično majci".⁵⁷

Mjere zaštite moraju se ocjenjivati prema tome u kojoj su mjeri usmjerene na osobna prava djece i mladih.

57 Holt S, Buckley H, Whelan S., 2008, Ibid.

V. Postupci

Proces bijega/odvajanja od nasilnika opasno je razdoblje za žrtve, kako za dijete/djecu tako i za majku, čak i s povećanim rizicima od smrtnosti, rizikom od infanticida i femicida. Stoga ovom razdoblju treba posvetiti posebnu pozornost. Nadalje, ključno je uključiti upravljanje rizikom i sigurnosne mjere u sustav SSŽP-a, ali i kod drugih sudionika.

1. Upravljanje rizicima i njihova prevencija

Kao opća obveza, organizacije i institucije koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje će identificirati moguće scenarije rizika za djecu i razviti postupke za sprječavanje i rješavanje ozljeda i zlostavljanja. To uključuje procjenu kojim su rizicima djeca i mladi u navedenim organizacijama i institucijama potencijalno izloženi - tj. unutar usluge ili putem internetskih platformi koje koriste kao i vanjske kontakte s prijateljima, školom i potencijalno njihovim ocem itd. - i sukladno tome prilagođavanje procjena rizika i sigurnosnog planiranja.

Preporuke za popise za provjeru sigurnosti i upravljanje rizicima: priručnici s objašnjenjima bit će osigurani i dostupni korisnicima usluga (djeci i mladima i njihovim majkama) kako bi se podigla svijest o sigurnosnom riziku kojem su djeca izložena. To će se učiniti korištenjem jednostavnog jezika uključujući vizualne elemente.

Obećavajuća praksa: AŽKZ

Prije organiziranja bilo koje aktivnosti koja namjerava uključiti djecu ili aktivnosti koje imaju utjecaja na njih, organizacija priprema analizu rizika kako bi procijenila može li ta aktivnost izložiti dijete zlostavljanju ili zanemarivanju. Analiza uključuje procjenu potencijalnih rizika, određivanje mjera za smanjenje rizika te provjeru jesu li poduzete odgovarajuće mjere. Svaki zaposlenik, suradnik i volonter dobiva upute gdje i kako prijaviti potencijalno zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta. U slučaju sumnje da su djetetu povrijeđena prava, sumnja se prijavljuje predsjedniku Upravnog odbora udruge. Koordinator operativnog tima skloništa provjerava provodi li se politika zaštite djece i o tome obavještava predsjednika vijeća. Najmanje dva puta godišnje provodi se interna evaluacija koja uključuje provjeru provode li se standardi zaštite djece, koliko su ti standardi učinkoviti i treba li ih poboljšati. Istovremeno se procjenjuje u kojoj su mjeri provedene mjere zaštite djece prema izrađenim analizama rizika.

Također, unutar AŽKZ-a postoje pravila da se djeca nikada ne ostavljaju bez nadzora. Imaju svoj prostor, dječju igraonicu, koju nadzire djelatnica skloništa ili jedna od stanarki kako bi se mogućnost rizika svela na minimum.

1.1. Sigurnost online

Kada je riječ o sigurnosti na internetu, uvijek se mora imati na umu da je digitalno nasilje oblik nasilja nad ženama. Digitalno nasilje, također i online nasilje, generički je pojam za oblike rodno specifičnog nasilja koji koriste tehnička pomagala i digitalne medije (mobilne telefone, aplikacije, internetske aplikacije, e-poštu itd.) i/ili rodno specifičnog nasilja koje se događa u digitalni prostor, npr. na internetskim

portalima ili društvenim platformama.⁵⁸ Digitalno nasilje ne funkcionira odvojeno od offline nasilja, ono obično predstavlja dopunu ili pojačanje nasilnih odnosa i dinamike.⁵⁹ U objektima organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje, posebnu pozornost treba posvetiti rješavanju online/digitalnog nasilja, kako u prevenciji i rješavanju takvog nasilja, tako i u poboljšanju sigurnosti i sigurnosti na internetu. Navedene organizacije i institucije će posebnu pozornost posvetiti uvođenju mjera za sprječavanje daljnjeg nasilja, uhođenja i kontrole (uključujući praćenje boravka) od strane počinitelja korištenjem online prostora.

1.2. Sigurnost i privatnost/zaštita osobnih podataka

Sigurnost i privatnost djece i njihovih majki bit će od primarne važnosti pri korištenju dječjih slika i priča u online i offline publikacijama i drugim komunikacijskim sredstvima i kanalima WSS-a. Prikazane slike i druge informacije ne smiju niti vrijeđati dostojanstvo djece niti smije biti dostupno / omogućeno njihovo zloupotrebavanje. Takvo korištenje mora se temeljiti na pristanku djece i mladih ili njihove majke (ovisno o dobi), definirajući od koje dobi djeca mogu sama dati pristanak. Posebnu pozornost posvetit će se tome da slike i druge otkrivene informacije ne predstavljaju nikakvu opasnost za žrtve, poput njihove identifikacije ili mjesta boravka.

2. Razvoj djece i mladih i prevencija zlostavljanja

Bitno je odrediti koje su unutarnje i vanjske usluge dostupne djeci i mladima unutar i putem organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje i koje organizacije ih mogu podržati. Nadalje, važno je kod djece povećati razumijevanje osjećaja sigurnosti, razvijati njihovo samopouzdanje, istraživati i promovirati ponašanja koja će pridonijeti sigurnom okruženju, na način primjeren njihovoj dobi, npr.

- razvijanje razine samopoštovanja i samopouzdanja kod djece
- omogućavanje djeci da istražuju i izražavaju osjećaje
- informiranje djece o njihovom pravu da se osjećaju sigurno u svakom trenutku
- povećanje sposobnosti djece u sigurnosnom planiranju
- osnaživanje djece da identificiraju vlastitu osobnu mrežu podrške
- istraživanje kako izbor ponašanja može utjecati na osjećaje drugih, i
- prepoznavanje zdravih načina za upravljanje sukobom

3. Sigurnost djece tijekom postupaka za ostvarivanje prava za roditeljsku skrb i ostvarivanje osobnih odnosa s djecom

U slučaju obiteljskog nasilja, nakon razdvajanja djeteta i majke od zlostavljača, zlostavljač često pokušava zadržati moć i kontrolu nad majkom i djecom kroz roditeljsku skrb, kontakte i dogovore o posjetama. Stoga će postupci, odluke i ostvarivanje roditeljske skrbi nad djetetom, kontakti i susreti vjerojatno dovesti u opasnost prava, sigurnost i zaštitu djeteta i majke, uključujući rizik od femicida i infanticida.

58 Portal Vijeća Europske unije, „Cyberviolence against women“

59 Bff; "bff: active against digital violence"

Rizici vezani uz fizičku i psihičku sigurnost i dobrobit žrtava mogu se pojaviti tijekom postupaka roditeljske skrbi nad djetetom i posjeta. Rizici se mogu pojaviti ako relevantna tijela nemaju specifično znanje, kompetenciju ili svijest: povijest nasilja se stoga niti procjenjuje, prepoznaje niti uzima u obzir tijekom sudskih rasprava ili drugih postupaka, a vlasti ne donose (privremene) mjere zaštite.

Također postoji rizik od odluka i dogovora o roditeljskoj skrbi i viđanju koji ne uzimaju (propisno) u obzir prethodno nasilje. Kada počinitelj ima pravo na kontakt ili posjete, rizik se može pojaviti u i/ili oko prilika za posjete. Tijekom preuzimanja i vraćanja djece koja se nalaze u skloništim, očekuje se da će djeca biti izložena visokom riziku od fizičke opasnosti, uključujući rizike za majke, ali i za osoblje. Rizici mogu biti u obliku otmice djeteta, zlostavljanja ili uhođenja majke te prijetnje ili ozljeđivanja osoblja. Zlostavljač bi mogao koristiti prilike za posjete kako bi nastavio s nasiljem nad djecom ili kako bi pokušao djecu okrenuti protiv njihovih majki.

Preporučeno je:

- Posebno obučiti osoblje organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje i drugih službi i pripremiti se za rizike i negativan utjecaj na djecu i majke u vezi s pitanjima roditeljske skrbi, kontakta i susreta.
- Rješavati prioritet prava, sigurnosti i zaštite djece i majki, koje roditeljsko pravo oca ne smije prebrisati, unutar internog regulatornog okvira i prakse organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje.
- Unutar internog regulatornog okvira i prakse organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje također obratiti pažnju na važnost sigurnosti djece i njihovih majki kako ostvarivanje prava na posjećivanje ili roditeljsku skrb ne bi ugrozilo njihova prava i sigurnost.
- Provođenje posebne procjene rizika i upravljanja u vezi s postupcima, odlukama i praksama roditeljske skrbi, kontakta i posjeta. Mjere upravljanja rizikom i intervencije moraju se odnositi na fizičku i psihičku sigurnost i dobrobit, te obratiti pažnju na dijete, majku i njihov odnos. Osoblje će povremeno pregledavati rizike i učinkovitost mjera procjene rizika te u skladu s tim unositi potrebne promjene. Ako relevantne odluke o roditeljskoj skrbi i kontaktima/posjećivanju koje su na snazi, ili ostvarivanje roditeljske skrbi i viđanja ugrožavaju prava i sigurnost djece i/ili majke, postoje mehanizmi za obavješćivanje tijela nadležnih za promjenu/preispitivanje relevantnih odluka.
- Da osoblje ne primjenjuje niti potiče metode i prakse koje su štetne, opasne ili koje bi mogle voditi do traumatizirajuće za djecu i majke (npr. posredovanje i druga rješenja sporova itd.)

Obećavajuća praksa: AŽKZ

AŽKZ je s Centrima za socijalnu skrb (CZSS) izradio interne protokole prema kojima u slučaju kontakta s djetetom pod nadzorom, CZSS mora pozvati nasilnika 15 minuta prije dolaska djeteta/djece. Nakon susreta nasilnik se mora zadržati 15 minuta dulje kako bi se izbjegao rizik od praćenja ili napada na majku ili drugu osobu s djetetom/djecom izvan prostorija CZSS.

CZSS su dužni u slučajevima nasilja u obitelji obaviti konzultacije sa zlostavljanom ženom o razvodu braka i odvojenom skrbištvu nad djecom od nasilnika.

4. Kodeks ponašanja

Kako bi se osigurala dosljedna predanost i pridržavanje cjelokupnog osoblja unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje etičkom ponašanju i ponašanju tijekom interakcije s djecom i mladima, od njih će se tražiti da se obvežu na jasan kodeks ponašanja.

Koje su ključne komponente kodeksa ponašanja?

- Principi rada s djecom
- Politike rada s djecom
- Obveze i odgovornosti zaposlenika (što moraju, a što ne)
- Standardi postupka
- Odgovornost za provedbu

Osoblje će se obvezati na:

- Postupanje s djecom i mladima pravedno i bez predrasuda ili diskriminacije;
- Poštivanje razlika u spolu, seksualnoj orijentaciji, kulturi, rasi, etničkoj pripadnosti, invaliditetu i stavima vjerskih uvjerenja;
- Suprotstavljanje diskriminaciji i predrasudama;
- Promicanje odnosa koji se temelje na otvorenosti, poštenju, povjerenju i poštovanju;
- Obraćanje posebne pažnje kada razgovaraju o osjetljivim pitanjima koja se tiču djece s drugim osobljem ili pripravnicima;
- Osiguravanje da je kontakt s djecom i mladima prikladan i relevantan za posao ili projekt u koji su uključeni članovi osoblja;
- Poštivanje privatnosti i identiteta djeteta kod sudjelovanja u aktivnostima udruge, korištenja podataka o djetetu i objava fotografija, uz suglasnost zakonskog skrbnika.

Osoblje će apsolutno izbjegavati sljedeće:

- Razvijanje neprimjerenih odnosa s djecom i mladima;
- Omalovažavanje ili nevjerovanje u njih;
- Ponašanje koje je na bilo koji način nasilno (uključujući bilo kakav oblik seksualnog kontakta s djetetom ili mladom osobom);
- Ponašanje na način koji se može shvatiti kao prijeteći ili nametljiv;
- Davanje sarkastičnih, bezosjećajnih, pogrdnih ili seksualno sugestivnih komentara ili gesta u vezi s djecom i mladima.

5. Prijavljivanje zlostavljanja

Za zaštitu djece odgovorne su sve osobe koje neposredno rade s djecom ili provode aktivnosti koje na njih utječu. Kako bi se smanjio rizik od zlostavljanja djece, organizacije i institucije koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje moraju imati kodekse ponašanja, postupke zapošljavanja, stalnu obuku i komunikaciju kako bi se jasno stavilo do znanja da se zlostavljanje djece neće tolerirati. Zlostavljanje djece može se dogoditi unutar navedenih organizacija i institucija ili izvan njih. Svako zlostavljanje koje se dogodi djeci, a nije izravna odgovornost istih, i dalje nastaje odgovornost organizacija i institucija prijave nasilja nadležnim tijelima.

Svaka organizacija i institucija koja pruža podršku ženama koje su preživjele nasilje trebala bi imati jasnu politiku o svojoj predanosti zaštiti djece od ozljeda. Osoblju bi trebalo postaviti jasne odgovornosti da štite djecu i prijavljuju zlostavljanje te da se međusobno podržavaju u ispunjavanju njihovih odgovornosti. Procedure također moraju biti jasno definirane, a osoblje mora biti obučeno o sadržaju tih procedura. Ove zaštitne mjere moraju se redovito pratiti i revidirati.

Sve radnje zlostavljanja potrebno je prijaviti nadležnim osobama i nadležnim tijelima. U slučaju sumnje da je došlo do povrede prava djeteta ili djece, zlostavljanja, zanemarivanja i/ili iskorištavanja, djelatnice/i organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje dužne su pokrenuti postupak za zaštitu prava djeteta. Svo osoblje, suradnice i volonterke moraju biti svjesne i sposobne prepoznati potencijalne znakove zlostavljanja djece i mladih. Procedure se moraju razviti i učiniti dostupnima svima kako bi postojali jasni koraci u rješavanju potencijalnog zlostavljanja djece i mladih.

5.1. Odgovorno osoblje

Svo osoblje unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje, uključujući plaćene, zaposlene s punim radnim vremenom, honorarne zaposlenice/ke, suradnice/ke i/ili volonterke/e odgovorno je za osiguranje zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja. Kako bi se osigurale jasne i transparentne procedure, svaka navedena organizacija i institucija treba imenovati voditeljicu zaštite djece i zamjenicu voditeljice. Obveza ove osobe je jasno dati do znanja da je svo osoblje koje dolazi u kontakt s djecom i mladima, izravno ili neizravno, odgovorno za prijavu zlostavljanja ako ako ima saznanja o postojanju nasilja. Također ih treba upoznati s kodeksima ponašanja, obvezom izvješćivanja i relevantnim postupcima.

Voditeljica zaštite trebala bi biti osoba dovoljno visokog statusa unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje koja može osigurati usklađenost sa standardima zaštite djece. U velikim i složenim organizacijama trebao bi postojati veći broj takvih imenovanih osoba u različitim odjelima/aktivnostima. Ova osoba ne bi trebala biti voditeljica organizacije jer u organizacijama i institucijama koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje treba osigurati da postoje alternativni putovi izvješćivanja. Tu ulogu treba podijeliti nekoliko ljudi.

Vodstvo organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje, u suradnji s osobljem, treba izraditi pisanu proceduru za prijavu sumnje na zlostavljanje djece unutar organizacije i izvan nje. Ovi postupci trebaju uključivati potencijalno zlostavljanje od strane roditelja zlostavljača izvan navedenih organizacija i institucija (na primjer tijekom kontakta s djetetom), potencijalno zlostavljanje u drugim ustanovama kao i potencijalno zlostavljanje unutar istih.

5.2. Potencijalni počinitelji nasilja

- Roditelj zlostavljač
- Osoblje u skloništima i drugim vanjskim agencijama koje rade s djecom
- Stanovnice/i skloništa, uključujući druge majke i djecu

5.3. Ključna načela izvještavanja

- 1. Prepoznavanje zlostavljanja:** kako bi prepoznali mogući problem u sigurnosti djeteta, svaka osoba koja je dio organizacije treba znati kako zlostavljanje može izgledati za djecu (osobito za mlade djevojke - tinejđerice), na što treba obraćati pažnju i biti otvorena za rješavanje rizika s onima koji su izloženi riziku.
- 2. Reagirane na slučaj zlostavljanja:** potrebno je reagirati na odgovarajući način uzimajući u obzir posebna dječja prava i potrebe, tako da oni koji su izloženi riziku mogu dobiti učinkovitu podršku i uključiti se u moguća rješenja.
- 3. Izrada izvješća o zlostavljanju:** stvaranje zapisa o prikazu zlostavljanja, svim zabrinjavajućim faktorima ili primjedbama koje bi osoba koja je primijetila zlostavljanje mogla imati, svim dogovorima ili razgovorima koje su sklopili s osobom koja prijavljuje zlostavljanje te postupcima koje su oni i drugi izvršili ili nisu izvršili.
- 4. Prijava zlostavljanja** u bliskoj suradnji s djetetom i/ili majkom koji su izloženi riziku gdje je to prikladno s obzirom na dob te prijavljivanje ili prosljeđivanje informacija o zlostavljanju odgovornim unutarnjim i vanjskim subjektima, kako bi dijete/djeca dobili svu potrebnu potporu i maksimalnu moguću sigurnost.
- 5. Posljedice za odgovornu osobu:** ako je osoba odgovorna za zlostavljanje član osoblja, suradnica ili volonterka u organizaciji ili instituciji koja pruža podršku ženama koje su preživjele nasilje, trebaju postojati disciplinski postupci za utvrđivanje težine / ozbiljnosti situacije i posljedica za tu osobu.

6. Ostale ključne mjere i postupci za zaštitu djece

■ Provjera kriminalne prošlosti za svo osoblje

Sve potencijalne djelatnice, suradnice i/ili volonterke trebaju sa sobom donijeti službeni dokaz o nekažnjavanju.

■ Zapošljavanje i usmjeravanje osoblja

The organisation's commitment to child safeguarding should be outlined in the job advertisements and Predanost organizacije zaštiti djece treba biti istaknuta u oglasima za posao i jasno priopćena tijekom razgovora s potencijalnim članovima osoblja, suradnicama i/ili volonterkama. Kao dio procesa zapošljavanja, intervjui bi trebali uključivati raspravu o zaštiti djece, zlostavljanju djece i razumijevanju ovih koncepata od strane potencijalnog člana osoblja. Referencije i kaznene provjere trebale bi biti obvezne za sve osobe koje rade s djecom ili dolaze u kontakt s djecom. Svo osoblje treba se složiti i pridržavati se kodeksa ponašanja koji se odnosi na zaštitu djece, unutar njihovog rada u organizaciji, ali i izvan posla jer se načela zaštite djece trebaju općenito primjenjivati na osoblje organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje..

Trening osoblja

Redovita edukacija i trening o zaštiti djece ključni su u osiguravanju odgovarajuće i dosljedne zaštite djece i mladih od zlostavljanja, kako izvan tako i unutar organizacija i institucija koje pružaju podršku ženama koje su preživjele nasilje. Sve zaposlene osobe ili na neki drugi način uključene u rad s djecom i mladima unutar navedenih trebale bi imati redoviti pristup ovom treningu na početku svog rada ili angažmana u organizaciji, s redovitim tečajevima ponavljanja znanja svake 1–2 godine.

Pristup podršci

Svo osoblje, suradnice i volonterke koje su zadužene ili na neki drugi način uključene u rad s djecom, izravno ili neizravno (rade samo s majkama, na primjer) trebale bi imati pristup savjetima i podršci ovlaštenog osoblja u slučaju bilo kakve zabrinutosti za sigurnost djeteta. To treba jasno priopćiti, uključujući i pismeno, osobama na početku njihovog rada u organizaciji.

Razgovori o pristanku

Odgovarajuće edukacije o nasilju u obitelji za osoblje službi za zaštitu djece i agencija uključenih u rad s djecom

Svo osoblje službi i agencija za zaštitu djece također bi trebalo proći opsežnu edukaciju o svim aspektima obiteljskog nasilja, uključujući njegove uzroke i posljedice, dinamiku, prisilnu kontrolu, međunarodne standarde u prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, s posebnim naglaskom na posljedice takvog nasilja nad djecom i mladima te standardi i postupci zaštite. Edukacija bi trebala uključivati kako izbjeci sekundarnu viktimizaciju i pružiti odgovor usmjeren na žrtvu.

Procjena rizika

Procjena rizika za zaštitu djece trebala bi biti dio redovnog rada na procjeni rizika koji provodi organizacija. Svaki SSPŽ treba identificirati vlastite točke rizika u pogledu utjecaja kojeg ima na djecu i mlade. Ove rizike treba procijeniti na temelju njihovog utjecaja na djecu i mlade i treba uspostaviti zaštitne mjere za ublažavanje rizika.

Literatura

Međunarodne norme i sudska praksa

UN Konvencija o pravima djeteta

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

Odbor UN-a o Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena: Preporuka br. 35 o rodno uvjetovanom nasilju nad ženama kojom se ažurira opća preporuka br. 19.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsldCrOIUT-vLRFdjh6%2fx1pWcd9kc8NuhsZOT1QuzhrDy1rlpOgSyxJmK%2fSo2p3MpTI9diLSL02wtx8JPse1mlicqC-glo0em30unjly%2fnkmn3g>

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istambulska konvencija), 11. V. 2011

<https://rm.coe.int/168008482e>

Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja (Konvencija iz Lanzarotea)

<https://rm.coe.int/1680084822>

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=24>

Povelja Europske unije o temeljnim pravima

https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

Talpis V. Italy (application no. 41237/14)

TALPIS v. ITALY (coe.int)

Direktiva Europske unije o pravima žrtava (Direktiva 2012/29/EU)

<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>

EU Direktiva o borbi protiv seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije

(Direktiva 2011/92/EU)

EUR-Lex - 32011L0093 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i vijeća o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

com_2022_105_1_en.pdf (europa.eu)

Strategija Europskog Vijeća o pravima djeteta 2022.-2027.

1680a5ef27 (coe.int)

Strategija Europske Unije o pravima djeteta 2021.-2024.

EUR-Lex - 52021DC0142 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Strategija Europske komisije o pravima žrtava 2020.-25.

2_en_act_part1_v10.pdf (europa.eu)

Drugi resursi

- Arai, Lisa, Heawood, Ali, Feder, Gene, Howarth, Emma, MacMillan, Harriett, Moore, Theresa H., Stanley, Nicky & Gregory, Alison (2019). Hope, agency, and the lived experience of violence: A qualitative systematic review of children's perspectives on domestic violence and abuse. *Trauma, Violence, & Abuse*, <https://doi.org/10.1177/1524838019849582>
- Arbeitsgemeinschaft für Jugendhilfe (1976): Stellungnahme der Arbeitsgemeinschaft für Jugendhilfe zur Öffentlichen Förderung von Frauenhäusern. In: *Forum Jugendhilfe*, S. 68–71.
- Bell, Patricia (2016a): Sexualisierte Gewalt gegen Kinder und Partnergewalt: Zusammenhänge und Inventionsmöglichkeiten bei häuslicher Gewalt. Opladen. Verlag Barbara Budrich.
- Bell, Patricia (2016): Fathers' rights, children's rights and mothers' responsibilities – Reflections on shared parenting following relationship breakdown due to intimate partner violence. In: Claudia Maier-Höfer (Hg.): *Angewandte Kindheitswissenschaften- Applied Childhood Studies*. Wiesbaden. Springer VS.
- Bff – Federal Association of Rape Crisis Centres and Women's Counselling Centres Germany, "bff: active against digital violence"; accessed on November 30, 2022, <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/aktionen-themen/bff-aktiv-gegen-digitale-gewalt/was-ist-digitale-gewalt.html>
- Chan, Ko L., Chen, Qiqi & Chen, Mengtong (2019). Prevalence and correlates of the co-occurrence of family violence: a meta-analysis on family polyvictimization. *Trauma, Violence, & Abuse*, <https://doi.org/10.1177/1524838019841601>
- Council of Europe Portal, "Cyberviolence against women", accessed on November 30, 2022, *Cyberviolence against women – Cyberviolence (coe.int)*
- Eriksson, Maria; Bruno Linnea; Näsman, Elisbet (2013): Domestic violence, family law and school. Children's right to participation, protection and provision. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Flaake, Karin (2014): *Neue Mütter - neue Väter. Eine empirische Studie zu veränderten Geschlechterbeziehungen in Familien*. Gießen: Psychosozial-Verlag.
- Hester, Marianne (2011): The Three Planet Model: Towards an understanding of contradictions in approaches to women and children's safety in contexts of domestic violence. In: *British Journal of Social Work* 41, S. 837–853.
- Holt S, Buckley H, Whelan S. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: a review of the literature. *Child Abuse Negl.* 2008 Aug;32(8):797-810. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.02.004. Epub 2008 Aug 26. PMID: 18752848. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213408001348?via%3Di-hub>
- Hooper, Lisa (2007): The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15(3), <https://doi.org/10.1177/1066480707301290>
- Humphreys, Cathy (2007): A health inequalities perspective on violence against women. In: *Health & Social Care in the Community* (15), S. 120–127.
- Kavemann, Barbara (2007): Häusliche Gewalt gegen die Mutter und die Situation der Töchter und Söhne – Ergebnisse neuerer deutscher Untersuchungen. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyssig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss.
- Keeping Children Safe, *The International Child Safeguarding standards* (2014).
- Kostka, Kerima (2014) "Das Wechselmodell als Leitmodell? Umgang und Kindeswohl im Spiegel aktueller internationaler Forschung". In *Streit* 4/2014.

- Letourneau, Nicole; Young Morris, Catherine; Stewart, Miriam; Hughes, Jean; Critchley, Kim A.; Loretta, Secco (2013): Social support needs identified by mothers affected by intimate partner violence. In: *Journal of Interpersonal Violence* 28 (4), S. 2873–2893.
- Logar, Pap (2015) "WAVE "Thematic paper on the right of children to live a life free from violence"
<https://wave-network.org/wp-content/uploads/CP-Policy-WAVE-final.pdf>
- Metell, Barbro (2007): Arbeit mit Mädchen und Jungen, deren Mütter misshandelt wurden. Erfahrungen einer Spezialberatungsstelle in Stockholm. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyszig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss, S. 245–358.
- Mullender, Audrey; Hague, Gill; Imam, Umme; Kelly, Liz; Malos, Ellen; Regan, Linda (2002): *Children's perspectives on violence*. London: SAGE Publications.
- Müller, Ursula; Schröttle, Monika; Oppenheimer, Christa; Glammeier, Sandra (2005): *Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit von Frauen in Deutschland, Forschungsbericht.*: BMFSFJ.
- NSPCC, "Safeguarding children and child protection", accessed on November 10, 2022: <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection>
- Procher, Vivien; Ritter, Nolan; Vance, Colin (2014): Making dough or baking dough? Spousal housework responsibilities in Germany 1992 - 2011. Ruhr-Universität Bochum, Bochum. *Ruhr Economic Papers*.
- Radford, Lorraine; Hester, Marianne (2006): *Mothering Through Domestic Violence*: Jessica Kingsley.
- Schlund, Meinrad (2015): Begleiteter Umgang bei "schwierigen Fallkonstellationen". Teil 1 & 2 in: *Zeitschrift für Kindschaftsrecht und Jugendhilfe* 2 / 2015, S. 55 – 60 und 3 / 2015 S. 104–108.
- Seith, Corinna (2007): "Weil sie dann vielleicht etwas Falsches tun". Zur Rolle von Schule und Verwandten für von häuslicher Gewalt betroffene Kinder aus Sicht von 9- bis 17-Jährigen. In: Barbara Kavemann und Ulrike Kreyszig (Hg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss.
- Westmarland, Nicole; Kelly, Liz (2013): Why extending measurements of "success" in domestic violence perpetrator programmes matters for social work 43, S. 1092–1110.

WOMEN
AGAINST
VIOLENCE
EUROPE